

- створенні сприятливого інституційного та правового забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання;
- пріоритетному розвитку людського капіталу як важливого чинника інвестиційного розвитку суспільства;
- сприяти функціонуванню інформаційно-консалтингової мережі підтримки інвестиційної діяльності.

Іван БРОЩАК

Тернопільський національний економічний університет

Світлана ПИДА

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

МІСЦЕВІ ГРУНТОВІ ОЛІГОХЕТИ РОДИНИ LUMBRICIDAE– АЛЬТЕРНАТИВА КАЛІФОРНІЙСЬКОМУ ЧЕРВ'ЯКУ

У світовій практиці є багато технологій по переробці різних органічних відходів. Проте вони, як правило, енергоємні, і небезвідходні, нерідко можуть забруднювати навколишнє середовище. Для вирішення важливої екологічної проблеми вчені активно вивчали можливість використання дощових черв'яків для біоконверсії органічних відходів. У літературі відома роль дощових черв'яків у процесах ґрунтоутворення. На площі 1 га черви щорічно пропускають через свій кишківник у різних ґрунтово-кліматичних зонах від 50 до 600 т дрібнозему. Разом з мінеральною масою поглинається і переробляється величезна кількість органічних решток. У середньому екскременти червів складають до 25 т/га на рік.

Більше 40 років тому в США було знайдено нову безвідходну біотехнологію, головним елементом якої став гнойовий черв'як, в тому числі селекційний гібрид червоного каліфорнійського черв'яка, який здатний ефективно переробляти органічні відходи. Утилізація органічних відходів за допомогою гібрида червоного каліфорнійського черв'яка дозволяє отримати органічне екологічно чисте добриво – біогумус та повноцінний білок олігохет, який за амінокислотним складом не поступається м'ясо-кістковому та рибному борошну [1]. Використання органічного добрива – біогумусу сприяє відновленню родючості ґрунтів, підвищенню врожайності та якості сільськогосподарської продукції [2].

У нашій місцевості використання каліфорнійського черв'яка для біоконверсії органічних відходів має ряд складностей, зокрема: каліфорнійський черв'як вибагливий до температури; використання його в тепличних умовах економічно не вигідне; значні фінансові затрати на придбання черв'яків. Виходячи з цього, актуальною проблемою є пошук ґрунтових олігохет, які б аналогічно каліфорнійському черв'яку переробляли органічні відходи.

Дослідження показали, що місцеві ґрунтові олігохети родини *Lumbricidae* можна вирощувати в лабораторних і польових умовах і в подальшому використовувати їх в процесах біоконверсії органічних відходів. Їх біомаса та інші органічні відходи стануть вторинною сировиною для отримання нового комплексного органічного добрива біогумусу, який містить всі необхідні для розвитку рослин біогенні елементи. В лабораторії визначено елементний склад біогумусу, утвореного місцевими ґрунтовими олігохетами. За складом макро- і мікроелементів, гумінових органічних речовин біогумус місцевих ґрунтових олігохет відповідає стандартним показникам.

Таблиця 1

Склад біогумусу, утвореного ґрунтовими олігохетами

Елементний склад	Каліфорнійський гібрид	Місцеві ґрунтові олігохети
Суша органічна маса	40-60%	40-60%
Гумус	10-12%	10-12%
Кислотність	6,5-7,2%	6,5-7,2%
Вологість	45-55%	45-55%
Азот	0,8-3,0%	1,0-3,0%
Калій	1,2-3,0%	1,2-2,9%
Кальцій	4,5-8,0%	4,5-8,1%
Магній	0,6-2,3%	0,7-2,3%
Залізо	0,6-2,5%	0,6-2,4%
Мідь	3,5-5,1 мг/кг	3,0-4,8 мг/кг
Марганець	60-80 мг/кг	60-80 мг/кг
Цинк	28-85 мг/кг	25-33 мг/кг

Ґрунтові олігохети і компостні черв'яки можуть переробляти різні види органічних відходів: гній ВРХ, коней, свиней, пташиний послід, бур'ян, соломку, бадилля картоплі, гичку буряків і іншу біоорганіку. Вихід готового продукту-біогумусу залежно від органічної речовини в середньому складає 40-60 %, або з 1 т сировини отримують 400-600 кг біогумусу, (в перерахунку на 50 % вологість), з вмістом 12-15 % гумусу (на сиру речовину), що переважає ці показники над гноєм і компостами в 4-8 разів [2, 3].

Отже, місцеві ґрунтові олігохети родини *Lumbricidae* більш пристосовані до кліматичних умов Західної України, менш вибагливі до розведення, ніж каліфорнійський гібридний черв'як і продукують біогумус, який за елементним складом не відрізняється від біогумусу, утвореного каліфорнійським черв'яком. Це дає можливість використовувати їх для біоконверсії в природних умовах на присадибних, садово-городніх ділянках, фермерських господарствах, при вирощуванні кімнатних та лікарських рослин.

Література

1. Герасименко В.Т. Інтенсифікація процесів утилізації відходів сільськогосподарського виробництва шляхом впровадження біотехнології вермикультивування / Герасименко В.Т., Карчишин В.М. // Науковий вісник НАУ. – 2004. – Т.73, Ч.1. – С. 33–37.
2. Слободян В.О. Концепція біодинамічного безвідходного господарювання в землеробстві. // Біоконверсія органічних відходів і охорона

навколишнього середовища: Тези доп. V Міжнародного конгресу. – Івано–Франківськ, 1999. – С. 97–98.

3. Городний Н.М. Биоконверсия органических отходов в биодинамическом земледелии / Городний Н.М., Мельник И.А, Повхан М.Ф. – К: Урожай, 1990. – 256 с.

Руслан БРУХАНСЬКИЙ

Тернопільський національний економічний університет

ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ: ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ

Моніторинг інформації щодо внутрішньої та зовнішньої сфер діяльності підприємства, реальної оцінки його можливостей і загроз діяльності є визначальною основою для прийняття ефективних стратегічних рішень, однак сучасні умови аграрного бізнесу в Україні генерують три основні перешкоди практичного застосування обліково-інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту: 1) інформаційний супровід прийняття рішень відбувається в умовах відсутності науково обґрунтованих вимог і підходів до формування облікової інформації стратегічного характеру; 2) значна частина інформації, що стосується зовнішньої сфери діяльності вітчизняних підприємств, або взагалі не розкривається в звітності, або є неповною, неточною і неактуальною; 3) часто домінування політичних аспектів регулювання аграрного ринку в Україні нівелює економічні закони розвитку, що також негативно впливає на якість системи його обліково-аналітичного забезпечення. Уряд України одночасно наголошує і на необхідності збереження низьких цін на сільськогосподарську продукцію, і на гарантуванні достойного життя виробників аграрної продукції. Така дилема стримує розвиток аграрної сфери та зменшує потреби в розробці і впровадженні управлінських стратегічних інформаційних систем.

Базовою проблемою практичного застосування концепції стратегічного менеджменту у вітчизняних підприємствах є відсутність адекватної системи обліково-інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень стратегічного характеру, пов'язаної передусім з інформаційним голодом вищого ієрархічного рівня менеджменту підприємства.

Для формування належного рівня обліково-інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту вітчизняних підприємств необхідно забезпечити суцільний моніторинг зовнішніх параметрів і внутрішніх показників діяльності підприємства з дотриманням основних цілей обраної стратегії розвитку бізнесу.

Для побудови ефективної системи обліково-інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту підприємства необхідним є обґрунтування поняття якості облікової інформації стратегічного характеру. При цьому термін «якість інформації» щодо інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту не має однозначних формулювань. На нашу думку, якість інформації визначається сукупністю характеристик, які зумовлюють можливість її адекватного